

Superior requisitus debet pacta inferiorum confirmare, 61. An per superioris concessum convalidentur pacta inferiorum ceteroquin invalida, 60. Superiores an possint secum ipsis dispensare? vel confessariis committere officium cum ipsis dispensandi, aut eos absolvendi, IV, 31. Superiores ecclesiastici an, et quomodo verberibus castigare possint subditos clericos, vel religiosos, VI, 466. Superiores scientes defectus et tacentes consentire videntur: nisi ex causa teneant, VII, 403, 405. Vide *Pastor*. Superiorum transgressiones peiores, et majori poena sunt dignae, quam subditorum, VI, 49.

SUPERNUMERARII canonici qui, et quid juris de eis, IV, 37.

SUPERSRIPTIONES capitulorum in decretalibus, sunt authenticae, I, 125.

SUPPLICATIO proprie dicta quid, III, 306. Supplicatio large accepta, quae, *ib.* Supplicare quilibet potest, quantumcumque remota sit appellatio, *ib.* Ubi potest appellari, non debet supplicari, *ib.* In dubio tamen potest intentari utrumque remedium, *ib.* Supplicatio differt in pluribus ab appellatione; et in quibus, *ib.* Hodie usus supplicandi propemodum ab aulis recessit, et in ejus locum successit revisio, 31. Vide supra *Revisorum*. Supplicatio pro dispensatione obtinenda in ordine ad forum externum debet fieri in scriptis, V, 590. Et quidem in lingua latina, *ib.* Verbis propriis claris, et sine ambage, *ib.* Quanam in supplicatione exprimi debeant, *ib.* Qualiter fermari debeat supplicatio, *ib.* Formula supplicationis pro foro externo super impedimento consanguinitatis in tertio et quarto ex defectu dotis competentis, 591. Inscriptio supplicationis pro foro externo fit Papae, et quomodo, *ib.* Praxis incipiendi supplicationem, continuandi eandem, et exprimenda exprimendi, *ib.* Supplicatio ad obtinendam dispensationem pro foro interno, 626. Quanam in illa exprimi debeant, *ib.* Modus supplicandi pro foro interno, 627. Supplicationum talium formulae, *ib.* Quo dirigi debeant, 629. Quomodo diriguntur ad aliquem procuratorem generalem, *ib.* In litteris ad sac. Penitentiarium omittuntur complementa, *ib.* Supplicatio pro obtinenda dispensatione apud episcopum pro foro externo quomodo fieri debeat? et quae in illa exprimi debeant, 639. Formulae supplicandi episcopo pro externo, *ib.* Supplicatio ad obtinendam dispensationem episcopalem pro foro interno quomodo fieri, et quae in illa exprimi debeant, 643. Potest fieri ore tenus, 644. Sed non expedit, *ib.* Modus supplicandi, 645. Formulae supplicationis hujusmodi, *ib.* Supplicatio pro dispensatione ut rite fiat, quanam exprimi debeant? Vide *Exprimenda necessario in supplicatione*. Supplicatio quando vitietur ex falsitate, vel errore? Vide *Falsitas*, vel *Error*.

SUPPRESSIO beneficii quid, IV, 86. Est prohibita, *ib.* Canonicatus potest supprimi per episcopum; non per ejus vicarium, nec per capitu-

lum Sede vacante, 87. Dignitas sola auctoritas pontificis potest supprimi, *ib.*

SUSPECTA persona, ne fugiat cum re mobilita in judicio, quae censeatur, II, 462. Suspecti non possunt accusare, VI, 6.

SUSPENSII prohibentur eligere, I, 347. Postquam tamen sunt expresse denunciati, *ib.*

SUSPENSIO quid, et quomplex, et contra quem ferri possit, VI, 597. Datur etiam et perpetuum, sed tunc est potius depositio verbalis, *ib.* Alia est latae, alia ferendae sententiae, *ib.* Alia ab officio alia a beneficio, alia ab utroque simul, *ib.* Soli clerici proprie suspendi possunt, *ib.* Superiorissa monialium suspendi quidem possunt ab officio, haec tamen non est proprie suspensio, *ib.* Potest etiam integra communitas suspendi, 598. Quo casu tamen non comprehenduntur episcopi, vel alii superiores praelati, nisi exprimantur, *ib.* Suspensio quibus modis tollitur, 599. Lata ad tempus tollitur tempore elapso, *ib.* Lata per modum poenae tollitur dispensatione, *ib.* Suspensionis nomine, absolute et simpliciter posita in jure, intelligitur suspensio totalis ab officio, et beneficio, *ib.* Suspensionis effectus quinam, 599. Actum suspensione prohibitum exercens incurrit irregularitatem: et quando, *ib.* Actus suspensione prohibiti an, et quinam valeant, *ib.* Suspensio a beneficio non hoc ipso inducit suspensionem ab officio, 598. Nec e contra, *ib.* Nisi ex culpa suspensio esset perpetua, *ib.*

SUSPICIO facit gradum aliquem probationis, II, 518. Ex suspicionibus non debet aliquis condemnari, *ib.*

SUSTENTATIO honesta clerici, quae comprehendat, III, 505. Sustentatio clerici quae dicatur, IV, 380. Nobilibus, et litteratis major debetur sustentatio, *ib.* In computando honesta sustentatione attendi etiam potest, ac debet circumstantia temporis, et loci, 381. Item consuetudo prudentum, ac timentum Deum, *ib.* Hospitalitas quoque, honesta recreatio, ac alia ad sustentationem decentem quae pertinent, *ib.* Clerici in computanda honesta sustentatione sua memores esse debent, quod vivant de patrimonio Christi, et pauperum, *ib.* Error circa hoc, 382.

SYMBOLO, cur fuerit additum *ly Filioque*, I, 64. Symbolum fidei, quid, 67. Unde dicatur *symbolum*, *ib.* Plura symbola fidei successive fuerunt edita, I, 67. Omnia tamen in effectu concordant, 68. Quatuor symbola fidei magis principalia enumerantur, *ib.* Symbolum Apostolorum sic dictum, quia ab Apostolis confectum, *ib.* Et cur id fecerint, *ib.* Quos articulos singuli Apostoli posuerint, *ib.* Quot articulos contineat, 69. Symbolum Nicenum, quale, 70. Quale symbolum cantetur in missa, *ib.* In symbolo Apostolorum, quomodo fides sufficienter contineatur, *ib.* Et cur post illud fuerit conditum symbolum Nicenum, *ib.* Symbolum sancti Athanasii, quale, et quando ab ipso compositum, 73. Unde habeat

auctoritatem, *ib.* Symbolum ordinare spectat duntaxat ad summum pontificem, *ib.* Symbolum Apostolorum, Nicenum, et sancti Athanasii, quando et ex quo mysterio dicatur in officio divino, *ib.* Quid sentiendum de quarto symbolo, in capitulo *firmiter* de Constit. relato, 74. Brevis explicatio hujus symboli refertur, *ib.*

SYNDICUS, quid, II, 140. An et quomodo differat a procuratore, et actore universitatis, *ib.* Religiosi debent habere syndicum, *ib.* Saltem de

honestate, licet non de necessitate, *ib.* Monachus abbatе imperante potest esse syndicus in rebus sui monasterii, *ib.*

SYNGRAPHA, quid, III, 163.

SYNODUS est mixti juris, II, 16. Convocatio ad synodum pertinet ad legem dioecesanam, *ib.* Quoad accessum ad synodum dioecesanam subduntur episcopis regulares, etiam exempti, 24. Nisi subdantur capitulis generalibus, nec curam ecclesiae saecularis gerant, *ib.*

T

TABELLIO esse de jure non potest clericus, V, 300.

TACENS, an in re onerosa habeatur pro consentiente, II, 359. In materia concupiscibili tacens habetur pro consentiente, 360. Tacere peccatum patris, non est peccatum, sed meritum, et quando, III, 74. Qui tacet, consentire videtur, et quomodo, 155. Tacens consentire videtur, quomodo intelligendum? Praesertim in materia sponsaliorum, V, 316. Tacens ad interrogationem alterius regulariter nec confiteri, nec negare praesumitur, VII, 105. A iudice legitime interrogatus, si tacet, habetur pro confesso, 106. Qui ex duobus sibi objectis unum negat, ad alterum tacet, hoc fateri censetur, *ib.* Tacens quomodo consentire videatur, 102. Et in quibus haec regula fallat, 104. Quomodo non solum in favorabilibus sit intelligenda, 102. Locum habet tantum in dubiis: non ubi satis apparet tacentem consentire voluisse, 105. Tacere, medium est inter fateri et negare, *ib.*

TACITURNITAS vicini non sufficit ad constituendam in ejus praedio servitutem, nisi accesserit praescriptio, II, 359. Taciturnitas an habeatur pro consensu, *ib.* Ubi agitur de obligatione personali, taciturnitas non habetur pro consensu, 360. Fallit in pluribus casibus; et quibus, *ib.* Taciturnitas beneficii praehabitu vitiat rescripta beneficiaria, III, 512. Taciturnitas liberorum an, et quando sit signum consensus in sponsalia, V, 320.

TACTUS impudici et oscula an, et quando solvant sponsalia, V, 363.

TALIA quid, V, 146.

TANGERE vasa, et paramenta ecclesiastica quibus, et quomodo prohibitum, V, 168.

TELI nomine quid intelligatur, VI, 369.

TEMPLARIORUM ordinis, origo, et intentus, V, 11.

TEMPORALIA quae de jure debentur, licet exigere et praestare pro spiritualibus, VII, 19.

TEMPUS longum, in jure vocatur decennium, I, 282, 283. Quantum temporis requiratur, ut consuetudo contra jus aboleat legem civilem,

282. Et quantum sufficiat ad inducendam consuetudinem contra jus canonicum, seu constitutiones ecclesiasticas, 284. Tempora faciendarum Ordinationum, quae, 438. Tempus continuum, et utile, quod, II, 135. Tempus utile est multiplex, *ib.* Tempus quadriennii pro petenda restitutione concessi, uno respectu est continuum, alio utile, *ib.* A quo tempore quadriennium illud currere incipiat, 136. Istud non currit ignorantia, *ib.* Tempus antiquum, quod dicatur, III, 38. Referuntur variae circa hoc doctorum sententiae, *ib.* Tempus immemorabile, quod, 247. Tempus longum, quod censeatur in jure, 252. Quantum temporis requiratur ad praescriptionem rerum tum mobilium, tum immobilium, contra privatos, *ib.* Quantum temporis requiratur ad praescribendas immobiles res contra ecclesias, monasteria, hospitalia, aliaque loca religiosa, 255. Utrum ecclesiarum res mobiles triennio usucapiantur, *ib.* Quo tempore extinguantur actiones, seu praescribatur contra eas, 257. Tempus omne currit de momento in momentum, ubi aliud a jure non exprimitur, 283. Tempus decem dierum concessum ad appellandum, quando incipiat currere, *ib.* Decennium istud currit de momento in momentum ab hora latae sententiae, III, 283. Tempus breve et longum quid, IV, 250. Tempus quando currat ignorantia, V, 49. Tempus non currit impedito, V, 357. Tempus a jure, si non determinatur, relinquatur arbitrio iudicis, V, 381. Tempus sacratum, quo nuptias solemniter celebrare non licet, quale, 486. Hoe tempore sine solemnitatibus licet contrahere, *ib.* In Germania tamen requiritur dispensatio episcopi, *ib.* Temporis diuturnitas in mala fidei possessione peccatum non minuit, sed auget, VII, 22. Tractus temporis non firmatur quod ab initio de jure non subsistit, 38, 51. Temporis lapsus quantum valeat in praescriptione, 52.

TERGIVERSATIO. Vide *Collusio*.

TERRITORIUM nomine veniunt etiam loca exempta in favorabilibus, non in odiosis, VII, 48.

TERTIARIUM religionum an, et quando veniant

nomine clericorum, III, 370. Tertiariorum ordo orgio, regula, quæ, V, 14.

TESTAMENTUM metu gravi factum, aut ubi testes ex gravi metu detenti fuerunt an valeat, II, 421. Testamentum valet, ad quod servus, vel infamis fuit adhibitus, quando tunc communi opinione reputabatur liber, vel bonæ famæ, II, 586. In testamentis nequit esse testis pupillus, vel impubes, 559. Licet postea factus sit pubes, 560. In testamento de jure civili requiruntur septem testes, et quinque in codicillo, III, 17. Consuetudo adhibendi septem testes in testamento, qualiter dicatur aliena in lege divina, 16. Notarius, vel alius ad scribendum testamentum alienum vocatus, nequit sibi adscribere hæreditatem, aut legatum, sub pœna falsi, etc., 85. In testamentis, aliisque casibus magni præjudicii, requiritur subscriptio testium, nec sufficit sola appositio sigilli, etc., 95. Testamenta, privilegia, et hujusmodi, absque sigillo non habent vim probandi, 96. Si defunctus in ultima voluntate sibi quid deberi significaverit, non probat, 103. Testamenta an quibus, quibusve præsentibus sint aperienda, 118. Pactum non revocandi testamentum, jure civili est irritum: si tamen accesserit juramentum, obligat, 173. Testamentum quoad naturam et divisionem quid, IV, 382. Testamentum definitur, *ib.* De ejus essentia est hæredis institutio, 383. Requiritur ad illud certæ solemnitates, *ib.* Testamentum aliud est publicum; aliud privatum, *ib.* Aliud solemnne, aliud non solemnne, seu privilegiatum, *ib.* Aliud scriptum seu clausum, *ib.* Aliud nuncupativum, *ib.* Testamenti solemnne scripti, seu clausi natura et solemnitates de jure civili, 384. Natura declaratur, *ib.* Requisita summarie recensentur, 384. Testamentum solemnne scriptum debet esse in scripturam redactum, et manu propria testatoris scriptum, vel subscriptum, *ib.* Requirit septem testes idoneos; et quinam hi, *ib.* Religiosi et confessarii possunt esse testes, *ib.* Quamvis pro possibili abstinere debeant a ferendo testimonio, *ib.* Hæres non potest esse testis in testamento, nec pater hæredis, nec fratres ejusdem necdum emancipati, 386. Bene tamen consanguinei hæredis, et famuli ac domestici ejusdem, *ib.* Item legatarii, et fide commissarii particulares, *ib.* An, et quando filius possit esse testis in testamento patris, et e contra, et an fratres, *ib.* Possunt plures ex eadem domo etiam consanguinei in eodem testamento agere testes, *ib.* Testis inhabilis, qui communiter creditur habilis, non invalidat testamentum, 387. Requiritur, et sufficit, quod testes tempore, quo fit testamentum, sint habiles, *ib.* In testamento scripto testes debent esse rogati: et quomodo, *ib.* Debent esse debite præsentis, ita ut testatorem non tantum audiant, sed et videant, *ib.* Testator coram testibus contestari debet in papyro quam subscribendam exhibet, contineri suam voluntatem, *ib.* Debet etiam se subscribere, vel octavum

testem loco ipsius subscribentem adhibere, 388. Testes omnes manu propria subscribere debent. Limitatio aliqua pro rusticis, *ib.* Qualis subscriptio de jure Bavarico requiratur, *ib.* Testes non tantum suum, sed etiam testatoris nomen in subscriptione exprimere debent, *ib.* Et quomodo, 389. Debent etiam signare testamentum proprio sigillo, vel alieno, *ib.* Qualis subsignatio et quale sigillum de jure Bavarico requiratur, *ib.* Totum negotium debet uno contextu absolvi, nullo actu extraneo interveniente, *ib.* Exceptis actibus corporalibus necessitatis, 390. Compendiosa notitia, et instructio de condendo testamento solemnne scripto, *ib.* Non requiritur ad illud notarius publicus, quamvis consultum sit ut adhibeatur, 391. Dissuadetur testamentum solemnne scriptum, et quare, *ib.* Testamentum solemnne scriptum, et quare, *ib.* Testamentum solemnne scriptum invalidum valet in vim nuncupati, 397. Si hujus solemnitates habet, 399. Testamentum privilegiatum ad pias causas quid, 413. Est in utroque foro privilegiatum, *ib.* Etiam de jure civili testamentum ad pias causas est privilegiatum, 414. In testamento ad pias causas requiruntur saltem duo testes legitimi, casu quo aliunde non constat de voluntate testatoris, *ib.* Duo testes non sunt de substantia testamenti ad pias causas, 415. Debent in eo adesse saltem ea, quæ requiruntur de jure naturæ, *ib.* Valet quando sine omni teste adest manus propria testatoris: vel si hæres ab intestato ipsemet audivit defuncti voluntatem, *ib.* Item si hæres institutus pius, v. g. pauper solus audivit defuncti voluntatem, *ib.* Doctrina practica ad propositum, 416. Valet etiam, solo nuda ad interrogationem alterius factum, *ib.* Ac etiam si incertus hæres instituitur, vel alterius arbitrio committitur, *ib.* Si aliunde non constat de voluntate testatoris, necessario requiruntur duo testes, *ib.* Doctrina practica pro confessariis, 417. Testes in testamento pio non necessario debent esse rogati, *ib.* Potest etiam mulier esse testis, *ib.* An et quando sufficientes testes, qui solo jure civili, non item pure naturali sunt inhabiles ad testificandum, *ib.* Ubi valet testamentum ad pias causas, valent etiam legata profana inserta, *ib.* Corruente testamento profano, valent legata pia eidem inserta, 419. Testamentum imperfectum dupliciter dicitur ratione voluntatis, et ratione solemnitatis, *ib.* An, et quando valeat ad causas pias, 420. Testamentum ad pias causas, est magis privilegiatum, quam inter liberos, 421. Doctrina practica, *ib.* Quomodo facilius fieri possit testamentum ad pias causas, *ib.* Testamentum ad pias causas est mixti fori, 422. Non valet si in eo non est institutus hæres aliquis, *ib.*

Testamentum imperfectum quid, et quotuplex, 419. An, et quando valeat ad causas pias, 420. Testamentum privilegiatum parentum inter liberos quid, 422. Est privilegiatum pro utroque foro, 423. Requiritur tamen ad illud solemnitas aliqua civilis, *ib.* Designatæ in eo portiones pro

liberis non debent numeris arithmetis, sed distinctis verbis exprimi, *ib.* Requiritur etiam ut dies et annus, necnon propria liberorum nomina clare apponantur, si in scriptis fit testamentum, *ib.* Patris subscriptio non est necessaria si ipse totum testamentum scripsit, *ib.* Si alius scripsit, sufficit et requiritur, ut vel parens subscribat, vel omnes liberi, 424. Testamentum nuncupativum inter liberos requirit duos testes, *ib.* Qui non necessario debent esse rogati, possuntque esse fœminæ, *ib.* Potestque parens liberos inæqualiter instituire, *ib.* Dummodo cuius legitimam relinquat titulo hæredis, 425. Testamentum inter liberos requirit aliquas juris solemnitates, *ib.* Inter quas est dicta legitima portio, *ib.* Testamentum inter liberos non valet, in quo nullus est institutus hæres, 427. Aliud est querere, an valeat testamentum, in quo nullus est hæres: et aliud ubi nullus vel plures ex liberis non instituntur titulo hæredis, *ib.* Quando testamentum inter liberos non valet in vim testamenti, valet tamen ut codicillus, *ib.* Testamentum minus solemnne inter liberos non valet quoad extraneas personas institutas pro hæredibus, *ib.* Valent tamen legata in eo extraneis facta, *ib.* Testamentum patris inter liberos illegitimos non est privilegiatum, 429. Bene tamen testamentum matris, *ib.* Practica instructio circa testamentum inter liberos, *ib.* Testamentum privilegiatum militis nullam requirit solemnitatem, si in expeditione bellica fit, 430. Qui urbem obsident, vel obsessam defendunt, in expeditione bellica esse censentur, *ib.* Militis testamentum in castris quidem, sed absque expeditione bellica existentis requirit saltem duos testes, *ib.* Extra castra factum exigit ordinarias solemnitates, *ib.* Factum etiam in expeditione bellica requirit duo testes, si non aliunde quam per testes probari potest, *ib.* Enumerantur alia privilegia testamenti militum competentia, *ib.*

Testamentum privilegiatum rustici requirit septem testes si haberi possunt, alias sufficiunt quinque, 431. Quales debent esse in testamento rustici, *ib.* Privilegio testamenti rustici, an etiam gaudeant nobiles, 432. Testamentum privilegiatum tempore pestis secundum aliquos nullam requirit solemnitatem, *ib.* Secundum alios requirit quinque testes, *ib.* Verius est requiri septem testes, *ib.* Tempus pestis, tempus belli non sunt idem, 433. Si pestis ita sævit, ut septem testes haberi nequeant, sufficiunt pauciores, *ib.* Quid de jure Bavarico, *ib.* Testamentum privilegiatum principi oblatum vel coram eo factum quid, 434. Potest etiam coram deputatis a principe fieri, vel eis offerri, *ib.* Proprie loquendo testamentum principi oblatum, et coram principe factum non est idem, *ib.* Utrumque tamen valet absque omni solemnitate, 435. Dummodo constet, et probari possit, quod sit ablatum, *ib.* Ad quod probandum sufficiunt duo testes, *ib.* Potest principi offerri testamentum etiam clausum, *ib.* Quomodo

ore tenus fieri possit, ac debeat testamentum coram principe, 436. Et quomodo in scriptis eidem offeratur, *ib.* Testamentum privilegiatum ad acta datum, vel coram actis factum seu iudiciale quid, 436. Potest fieri coram quovis iudice, *ib.* Et si assessores, vel actuarium secum non habeat, *ib.* Valide etiam fit coram iudice incompetente, 437. Doctrina practica, *ib.* Validum est testamentum ad acta, quod coram deputatis a iudice extra domum iudicii in domo testatoris, v. g. fit, *ib.* Ut rite fiat testamentum coram iudice debet is requiri, 438. Testamentum ad acta valet absque omni solemnitate, *ib.* Dummodo aliunde constet, quod revera datum sit ad acta, *ib.* Testamentum in loco iudicii coram actis consentente in communitate factum, non requirit testes ad probandum, quod sit ad acta datum, 439. Idem est si fit extra locum iudicii coram deputatis, *ib.* Sufficit, quod duo ex communitate deputentur etiam sine actuario: vel unus cum actuario, *ib.* Vel unus sine actuario, adhibitis tamen duobus testibus, *ib.* Si testamentum coram iudice particulari personam publicam, vel assessores secum non habente fiat, debent adhiberi duo testes, *ib.* Et quare, 440. Testamentum coram solo iudice non valet, *ib.* Testamentum coram solo actuario, vel etiam coram privato an valeat si duo adhibeantur testes, *ib.* Testamentum potest etiam in scriptis clausum dari ad acta, 441. Ac etiam per procuratorem vel alium tertium ad acta mitti, *ib.* Quamvis in praxi tutius sit ut ipse testator tradat, *ib.* Testamentum ad acta suadetur, 442. Et ostenditur, quomodo practice tam in scriptis, quam ore tenus, in loco et extra locum iudicii fieri possit, *ib.* Etiam ille, qui legere et scribere nescit, testamentum in scriptis clausum ad acta dare potest, 443.

Testamentum facere quomodo possit, 443. Potest quilibet, qui de jure non prohibetur, *ib.* Factio testamenti competit de jure naturæ et gentium, *ib.* Jure naturæ testamentum facere nequeunt infantes, 444. Furiosi, et omnes alii usu rationis carentes, *ib.* Tempore quo carent usu rationis, *ib.* Possunt facere testamentum tempore lucidi intervalli, *ib.* Et quomodo, 445. Quomodo probandum et iudicandum lucidum intervallum, *ib.* Muti et surdi an et quando possint facere testamentum, IV, 446. Cæci valide testantur, *ib.* De jure civili testari non possunt impuberes, *ib.* Neque auctoritate tutoris, 447. Filifamilias etiam cum consensu patris nequeunt testari de bonis profectitiis, vel adventitiis, *ib.* Bene vero de peculio castrensi, vel quasi castrensi, 448. Mancipia ac servi proprie dicti testari non possunt, *ib.* Capti ab hostibus an et quando facere possint testamentum, *ib.* Obsides non possunt testari, nisi eis permittatur, *ib.* De clericis et religiosis remissive, *ib.* Damna ob libellum famosum testari nequeunt, *ib.* Idem est de damnatis ad mortem, *ib.* Quamvis

hodie contrarium etiam probabile sit, 449. Incarceratus ad mortem ante-sententiam valide testatur: imo etiam post illam, si ab ea appellavit, *ib.* Deportati et banniti a Cæsare testari nequeunt, *ib.* Bene tamen relegati et banniti ab imperii principe, *ib.* Rei criminis læsæ majestatis et proditores non possunt testari, 450. Idem est de hæreticis, *ib.* Excipe hæreticos in Germania, *ib.* Testari non possunt percutientes cardinalem, *ib.* Usurarii manifesti, *ib.* Nisi ante mortem restituant vel cautionem præstent, *ib.* Item contra-hentes incestuosum matrimonium, 451. Prodigii, *ib.* Excommunicati tamen et infames testari possunt, *ib.* Ex natura inhabiles ad testandum etiam ad causas pias testari nequeunt, *ib.* De jure civili tantum inhabiles possunt testari ad causas pias de bonis, quorum dominium retinent, *ib.* Testamentum clericorum sæcularium, 452. Clerici testari possunt de bonis patrimonialibus, et quasi patrimonialibus seu industrialibus, *ib.* Ac patrimonialibus, 453. De bonis ecclesiasticis superfluis nec ad causam piam testari possunt de jure, *ib.* Bene tamen de consuetudine, *ib.* Ad causas profanas de bonis ecclesiasticis superfluis vi consuetudinis nec valide, nec licite testari possunt clerici sæculares, 454. Consuetudo ad causas profanas testandi cur taceretur, 458. Probabilius est, eam nullibi inveniri, *ib.* Hæredes profani nec ex testamento, nec ab intestato accipere vel retinere possunt bona ecclesiastica superflua, 459. Si sciunt, vel prudenter præsumere possunt, ea esse talia, *ib.* Secus si ignorant, *ib.* Doctrina practica ad hoc, *ib.*

Testamentum religiosorum, IV, 459. Religiosus nequit facere testamentum, *ib.* Neque ad causas pias, 460. Neque cum licentia superioris, *ib.* Nec ad aliam ultimam voluntatem facere possunt religiosi, *ib.* Religiosi non professi seu novitii testari possunt, *ib.* Non tenentur ad formam concilii Tridentini, *ib.* Testamentum ante professionem factum post professionem subsistit, 461. Testamentum præsertim reciprocum, seu mutuum conjugum, IV, 461. Testamentum reciprocum etiam a non conjugibus, *ib.* Conjuges in testamento reciproco possunt vel se invicem instituere hæredes, 562. Vel sibi invicem usufructum relinquere, *ib.* Debent tamen prolibus relinquere legitimam, *ib.* In ordine ad quam, quomodo utiliter clausulare possint testamentum conjuges, demonstratur practice, *ib.* Testamentum reciprocum inter conjuges condendi modus et formulæ, 463. Dispositio de usufructu omnium honorum quomodo intelligenda, IV, 464. Non comprehendit legitimam, *ib.* Si unus conjux alteri relinquit usufructum omnium honorum, quomodo interpretanda dispositio, *ib.* Testamentum reciprocum a quovis conjuge pro parte sua libere revocari potest, etiam inscio ac invito altero, 466. Si una pars clandestine revocat, censetur etiam plerumque ab altera tacite revocatum testamentum, *ib.* Varii modi, ac instructio

practica faciendi testamenta conjugum tam reciproca, quam alia, 468. Testamenta ab amente, impubere, etc., factum, non convalescit, si postea fiat rationis compos, aut pubescat, VII, 52. Testamentum impugnans ut inofficiosum, aut falsum, nihil percipit ex illo, 92. Secus si impugnat ut minus solemne, *ib.* Testamentum rite confectum, non revocatur per aliud imperfectum, 121. Testamentum minus solemne ad pias causas validum, facit etiam valere legata profana, 101.

Testamenti solemnitas nuncupativi solemnitates et requisita de jure civili, IV, 391. Requiritur ad hoc septem testes idonei, *ib.* Et ad id rogati, 392. Coram quibus testator voluntatem suam palam pronuntiet, *ib.* Quacumque dein formula, Nec refert, an per se, vel per alium, ore tenus, vel in scriptis voluntatem suam manifestet, *ib.* Dummodo testes moneat, quod velit testari solummodo nuncupative, 393. Brevis instructio de faciendi testamento nuncupativo, *ib.* Notarius ad illud necessarius non est, bene tamen valde utilis, *ib.* Testamentum nuncupativum cum relatione ad schedam vel scripturam, an valeat, *ib.* Valet testamentum nuncupativum, etsi nomen hæredis non exprimitur, 394. Dummodo alio indubitabili signo, digito, v. g. præsens demonstratur, *ib.* Testamentum scriptum cum relatione ad codicillum valet, 395. Testamentum ad interrogationem alterius variis modis fieri potest, *ib.* An, et quando testamentum ad interrogationem alterius factum, valeat, *ib.* Doctrina practica ad propositum, 397. Testamentum in ratione scripti invalidum, valet in vim nuncupativi, *ib.* Testamentum invalidum non valet in vim codicilli, nisi clausula codicillaris expresse appositæ sit, 398. Testamentum scriptum ex defectu solemnitatis invalidum, nec in vim nuncupativi valet, neque hujus solemnitates habet, 399. Testamentum ad interrogationem alterius, an, et quomodo fieri possit, ac valeat, 395. Testamenti solemnitas qualiter necessaria in foro externo, 399. Solemnitates in foro externo sunt de substantia testamenti, *ib.* Doctrina practica, 400. Testamentum defectu solemnitatis nullum, valet quoad legata, si hæres ab intestato fatetur, seipsum audivisse defuncti voluntatem, *ib.* Si negat, se aliquid a testatore audivisse, potest ei offerri juramentum, 401. Si hæres ab intestato non interfuit ultimæ voluntati, tunc corruente testamento corruunt etiam legata, *ib.* Testamentum minus solemne valet etiam in foro externo, casu quo hæres ab intestato ipse percipit, et fatetur defuncti voluntatem, 402. Leges solemnitatem præscribentes fundantur in præsumptione fraudis, 402. Hinc non se extendunt ad testamentum confessatum a parte adversa, 403. Neganti hæredi ab intestato, se interfuisse testamento, potest offerri juramentum, *ib.*

Testamenti solemnitas quomodo necessaria foro interno, 404. Enarrantur doctores docentes solemnitates pro foro interno esse necessarias, *ib.*

Probatio eorum, *ib.* Doctores, et fundamenta docentium solemnitates testamenti etiam in foro interno esse necessarias, *ib.* Allegatur sententia media, 405. Statuitur auctoris, videlicet, quod in casu, quo ipse hæres ab intestato interfuit testamento, defunctique voluntatem percipit, valeat in foro interno, testamentum solemnitate carens, *ib.* Etsi id neget, dummodo revera interfuerit, et audiverit voluntatem defuncti, *ib.* Valet in foro interno tam quoad legata, quam quoad hæreditatem, 405, 406. Hanc potest tam hæres institutus, quam legatarii tuta conscientia relictam in tali testamento hæreditatem, vel legata accipere, vel retinere, *ib.* Teneturque hæres ab intestato ea illi restituere, *ib.* Quod si non faciat, possunt hæres, et legatarii scripti uti occulta compensatione, vel agere contra eum, *ib.* Testamentum solemnitate carens, cui hæres ab intestato non interfuit, valet in foro interno, nisi hæres ab intestato excipiat, *ib.* Parit obligationem naturalem testamentum solemnitate carens, 407. Probatur per extensum, quod testamentum solemnitate carens valeat in foro interno, *ib.* Testamentum solemnitate carens, post judicis sententiam, nec in foro conscientie amplius valet, 409. Corollarium et doctrina practica, 412. Testamenti solemnitas de jure canonico requisita, *ib.* Testamenti destitutio quid, et quomodo fiat, IV, 535. Testamenti irritatio quid, et quomodo fiat, *ib.* Testamenti revocatio et mutatio. Vide *Revocatio testamenti*. Testamenti ruptio quid, et quomodo fiat, IV, 535. Testamenti causa est favorabilis auctori, VII, 40. Testamento invalido legata pia valent, *ib.*

TESTIFICARI contra matrimonium possunt, qui accusare illud valent, V, 499. Subinde potest quis esse simul accusator et testis, *ib.* A ferendo testimonio in causa matrimoniali quinam repellantur, *ib.* Testificata didicita, quando dicantur, III, 53. Non censetur didicisse testificata cui testes revelarunt, quid dixerint, aut dicturi sint, *ib.* Secus, quando iudex prælegit partibus testimonium depositiones, vel quis eas subtraxit, 54. Post didicita testificata nequit pars super eisdem articulis reprodocere priores testes, nec alios producere, et cur, *ib.* Etsi didicisset testificata statim post primam, vel secundam productionem testimonium, *ib.* Dempis certis casibus, *ib.* In causa appellationis, an post didicita testificata possint priores, vel novi testes produci, *ib.*

TESTIS si quamdam falsitatem adjicit suo testimonio, an dictum ejus reprobetur in totum, I, 248. Testes ut probent consuetudinem quæ conjunctim deponere debeant, 299. Et eujus ætatis esse debeant, quando deponunt de consuetudine immemorabili, *ib.* Testium depositio eamdem vim probandi obtinet, ac fides instrumentorum, 559. Testibus potest probari metus; et qualiter, II, 128. Magis est credendum duobus testibus de metu attestantibus una cum existente conjectura, quam mille negantibus, *ib.* Testes debent red-

dere rationem dicti sui, *ib.* Testis idoneus, quis, II, 547. Vocatur etiam *Testis legitimus*, et testis integer, *ib.* Omnes censentur testes idonei, nisi expresse per leges reprobenentur, *ib.* Testis idoneus, an sit idem, ac testis omni exceptione major, *ib.* Testis criminis, an, et quando, sit repellendus a ferendo testimonio, II, 556. Præsertim in causis criminalibus criminaliter motis, 557. In his requiruntur testes carentes omni suspitione, et macula, *ib.* Cur iudex criminis non infamis, nequeat per exceptionem partis repelli a judicando; bene tamen testis criminis a testificando, *ib.* Ad repellendum testem criminis non sufficit objicere crimen in genere, 558. Vide supra *Criminosus*.

Testis an quis esse possit in causa propria, seu ex qua commodum suum dependet, III, 6. Regula est, *Nullus idoneus testis in re sua intelligitur*, *ib.* Testis debet carere omni suspitione falsitatis, *ib.* Testis in propria causa non est idoneus, etiamsi deponat in mortis articulo, *ib.* Aut in ultima voluntate debitam sibi pecuniam significaverit, *ib.* Testis etiam ille est idoneus, qui habet interesse in causa, *ib.* Advocatus, procurator, etc., nequit esse testis in causa, qui patrocinium gessit, III, 7. Neque illi, qui habent simile negotium huic, ad quod testes inducuntur, *ib.* Ad faciendam videlicet plenam probationem secus, ad aliqualem præsumptionem, *ib.* Regula illa limitatur, si testis cum juramento protestetur, se nolle commodum sentire ex sua depositione, etc., *ib.* Et in testibus multum legalibus, *ib.* Ac in causis modici emolumentum, *ib.* Et ubi testis deponit de facto proprio, ad utilitatem aliorum tantum, 8. Item in instrumentis, etc., *ib.* Testis unus, quantumvis legitimus, regulariter non probat, neque sufficit ad decisionem causarum, III, 17. In quacumque dignitate is sit constitutus, 18. Idque præcedit etiam de jure divino, *ib.* Testimonium unius non caret omni effectu, *ib.* Quia inducit præsumptionem, *ib.* Et facit indicium sufficiens ad inquirendum, et citandum, et ad torturam, *ib.* Testis unus legitimus facit semiplenam probationem, *ib.* An in nullo pro-rsus casu sufficiat testimonium unius ad plenam probationem, seu terminationem causarum, *ib.* Papa ex certis casibus potest statuere, ut credatur uni testi, 19. An hoc ipsum possint statuere alii principes, superiores non recognoscetes, III, 19. Et quid de consuetudine particulari locorum, *ib.* Testi uni plene creditur, quando non agitur de alterius præjudicio, *ib.* Puta, quod aliquis sit baptizatus, ordinatus, ecclesia consecrata, etc., *ib.* Dummodo probatio, v. g. clericatus, nemini præjudicet, alias secus, *ib.* Testis unus sufficienter probat, quod mortuus decessit signa poenitentiae, sicque possit absolvi, 20. Sufficit etiam testis unus, quando agitur de impediendo peccato, etc., *ib.* Ac in denuntiatione inhabilitatis ad ordines, vel beneficium obtinendum: secus, si beneficium cuiquam jam fuisset